
Válka v literatuře

časová jednotka: 45 minut

metody, techniky, strategie: štronzo, brainstorming, čtení s předvidáním

PŘEDMĚT: ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

ŠKOLA: ZŠ BOSKOVICE, OKRES BLANSKO

TŘÍDA: IX. F, H

UČITEL: MGR. PAVLA ŽIVNÁ

📖 Situace

Květen, po přijímacích zkouškách; mezipředmětové vztahy D, Z, dramatizace

➔ Záměr

Rozvíjení žákovy fantazie, kritické myšlení, hledání souvislostí, vyvozování

⌚ **Čas:** 45 minut

✂ Materiál

Ozvučná dřívka, Čítanka pro 9. ročník, psací potřeby, papír

✍ Pracovní činnosti

Dramatizace, čtení s předvidáním, psaní

Naladění - dramatizace:

Žáci se pohybují po třídě, učitel udává rytmus na ozvučná dřívka, když přestane, zadá žákům nějaké téma (např. králík, mrkev, válka, kamarádství,...), které mají dramaticky ztvárnit, ponechá asi 3 vteřiny na stylizování se do role a zvolá štronzo - žáci zůstanou nehybně stát a učitel projde mezi nimi a okomentuje sochy. (5 minut)

Evokace

- Na tabuli:
- učitel napíše jméno autora (Wolfgang Borchert), od něhož budou žáci číst ukázkou; žáci hádají národnost (Němec)
 - učitel podá stručný výklad o životě autora
 - žáci vyjmenovávají, o čem tento autor mohl psát (brainstorming) - zápis na tabuli (5 minut)

Uvědomění si významu

Čtení s předvidáním:

- učitel po určité části vždy zastaví čtení, žáci okomentují, o čem ukáзка doposud byla, na jakém místě se odehrává, kdo vystupuje, jaký mají postavy vztah k sobě, jaká je atmosféra,...., pak se pokusí odhadnout další vývoj příběhu; (10 minut)
- po určité fázi příběhu čítanku zavřít, shrnout naposledy, co zatím z ukázky žáci ví, popř. co si myslí - na papír samostatně dopíší možný konec ukázky;
- kdo chce, svůj závěr přečte před třídou - porovnáme různá zakončení, zda se některá opakují u více žáků, zda je tu nějaké netradiční,.... (10 minut)

Pro Projekt „Chceme-li změnit svět, musíme být změnou sami“, Boskovice 2007

Reflexe

Dočtení příběhu v čítance - porovnání autorova závěru s žakovými výstupy
Práce s tichem - využit žakova překvapení nad nečekaným závěrem
Diskuse - konfrontace dětské fantazie s realitou života (10 minut)

Příloha - ukázky dokončených příběhů

Muž odešel a nechal Jürgena opět samotného v domě. Avšak celý den na něj myslel. Odpoledne se za něj šel opět podívat. Dlouho si povídali a spřátelili se. Starý muž za Jürgenem chodil každý den. Bavili se spolu o všem možném i o Jürgenově rodině. Starý muž se dozvěděl, že Jürgenovi rodiče zemřeli ve válce a jeho otec byl voják. Po smrti rodičů Jürgenovi nikdo nezůstal, a tak utekl do lesa a ve stopách svého otce se chtěl stát vojákem, a tak hlídal dům, což byl jeho úkol ve „válce“. Starý muž si Jürgena velice oblíbil a zamíloval. Přesvědčil jej, že už je po válce, a že úkol splnil výborně a ať s ním odejde domů. Jürgen starému muži uvěřil a šel s ním domů.

Moniša Černá

Muž mu navrhl, aby šel s ním domů, ale chlapec odmítne a řekne: „Já nemohu, musím zde hlídat.“

Muž se ho znovu zeptal: „Co tady hlídáš?“

Jürgen ho nechce zklamat a všechno mu to poví.

„Utekl jsem od své rodiny, týrali mě a já měl strach, že mi udělají něco hrozného. Měl jsem pocit, že mě zabijí, a proto jsem utekl. Právě teď se schovávám tady.“

Muž mu navrhl: „Tak pojď se mnou, já se o tebe budu starat, jako bys byl můj syn.“

Tak on šel a byl s ním spokojen a zanedlouho se z nich stali nejlepší přátelé.

Michela Reigenová

Pán s košíkem řekne, že je majitel tohoto domu, ale Jürgen nebude chtít odejít. Řekne, že když ho tam nechá, tak mu ukáže svoje tajemství. Starý pán souhlasí. Jürgen odejde do další místnosti a řekne mu, ať jde za ním. Starý pán vstoupí do vedlejší místnosti a zpoza dveří ho napadne několik dětí podobných Jürgenovi. Starý pán se nedokáže dlouho bránit a poté padá na zem. Děti ho okradou. Utečou z domu a nechají starého pána na pospas osudu....

Jan Kárl

Muž odcházel.

„Počkejte!“ zavolal Jürgen.

Muž se otočil. „Copak?“

„A máte i slepice?“

„Mám, tři.“

„A máte i vejce?“

„Mám. Plnou mísu.“

„Tak já s vámi teda půjdu.“ Jürgen se zvedl a rychle se rozhlédl.

„Ale co ten tvůj poklad?“ zeptal se muž.

„Nic tady neskrývám. Schovávám se před gestapem. Mou mámu zatklí, protože jsme spolupracovali s partyzány. Ale já stačil utéct. Mého tátu zabili.“

Jürgenovi se objevily slzy na lících, ale ty rychle utřel.

Tomu neznámému pánovi se ten kluk zalíbil. „Je statečný a silný.“ řekl si.

A tak spolu opatrně šli. Dům od domu. Ostražití v ulicích zbořeného Berlína. V dálece bylo slyšet dunění děl.

Rusové se blížili k Berlínu nezadržitelně rychle, ale stále byli ještě daleko. Všichni už věděli, že brzo válka skončí a Německo padne. A Jürgen se moc těšil, až to bude. Nemohl se dočkat svobody. Strašně se těšil na to, až se nebude muset neustále schovávat a trpět hladem. A ještě k tomu našel někoho, kdo by mu pomohl.

Najednou se ozval letecký poplach. Nebylo se kam schovat. Jürgen i s mužem se snažili ukrýt před bombami v jednom zdánlivě pevném domě.

Pár středních bombardérů už bylo přímo nad nimi. Začaly vypouštět svůj náklad. Všude vybuchovaly bomby a jedna spadla přímo do toho domu.

Jürgen ani muž už se konce války, utrpení a hladu nedočkali. Ale moc k tomu nescházelo. Jen měsíc. Jeden jediný a mohl být konec. Obu přežili celou válku a všechno, co je s ní spjaté. Ale posledních pár dní před

koncem zemřeli. Jaká to ironie...

Roman Čech

Pro Projekt „Chceme-li změnit svět, musíme být změnou sami“, Boskovice 2007

Muž odešel a chlapec si vzpomněl na větu, co mu řekla matka než zemřela: „Běž do toho domu a počkej tam, přijde pro tebe tvůj otec, ale nesmíš nikam jít!“ Ještě mu řekla, že jeho otec tam bude chodit krmit nějaké krásné zvíře. V tu chvíli si chlapec všechno uvědomil a běžel za mužem. Všechno mu řekl a láskyplně se objali.

Veronika Kraňáková

Muž se zeptal, jestli opravdu nepůjde s ním ještě jednou. Chlapec smutně koukal dál a nakonec se rozplakal a chtěl se vypovídat. Muž ho soucitně objal a pobídl ho, ať mluví. Jürgen vypráví o tom, jak jeho a jeho rodiče odváželi do koncentračních táborů. Rodiče i s Jürgem se snažili uprchnout, ale dozorcí si toho bohužel všimli a rodiče zastřelili. Jürgen zůstal schovaný ve vysoké trávě a když věděl, že má čistý vzduch, utíkal, co mu síly stačily, až narazil na tuto zříceninu rodinného domu. A sem pak odnáhl obě mrtvá těla rodičů a pak je pohřbil a hlídá. Aby nikdo nenašel jeho ani pohřbené rodiče, protože ví, co by ho jinak čekalo...

Lucie Zemánková

Tento chlapec je žid, jeho rodiče byli odvezeni do koncentráku a ho jako jedlého nechytli, protože se ukryl na svoje tajné místo, kam chodil, když byl mladší. Před tím, než chytili jeho rodiče, tak tomu chlapci dali své nejcennější věci a řekli mu, ať to hlídá a čeká na ně, až se vrátí. Proto taky chlapec nespal, aby ho našli jeho rodiče.

Kristýna Andříšková

Chlapec hlídá svoji malou sestru, protože rodiče odešli pryč. Jakmile se muž otočil a udělal pár kroků, chlapec se za ním rozběhl, protože si to rozmyslel a myslel si, že za chvíli se nic nestane. Tak se chlapec šel podívat na králíky. Jakmile došel ke králíkárně, hned se mu zalíbil jeden malý hnědý králik. Tak se zeptal pána, jestli si ho může vzít a on mu řekl, že může. Když chlapec došel ke svému domu, rodiče byli už doma a vyhlíželi ho z okna. Když jim to chlapec všechno řekl, tak rodiče zjistili, že to byl vzdálený příbuzný, kterého dlouhou dobu neviděl. Ale rodina doma neměla králíkárně, tak chlapec musel toho králíka vrátit. Šel i s rodiči. A tak se rodina po letech sešla.

Klára Chalupková

„Počkejte!“ zavolal Jürgen, „řeknu vám, co hlídám, když mi toho králíka přinesete.“ Muž se otočil a řekl: „Dobrá, hned jsem zpět.“ Za okamžik se otevřely dveře, v nich stál křivonohý muž a v roce držel černobílého králíčka, který byl docela malý. Jürgen pro něj natáhl ruce, ale muž couvnuv a řekl: „Prvně mi pověz, co tedy hlídáš.“ Jürgen vzdychl a povídá: „Hlídám sám sebe, protože se bojím, že mi někdo ublíží.“ Muž se usmál a řekl: „Tady máš králíka.“ Jürgen si ho vzal a řekl: „Moc vám děkuji.“ „Není za co,“ odpověděl muž a ještě dodal: „Zitra za tebou znovu přijdu a donesu ti něco k jídlu. A tady máš ještě krmení pro králíka. Ahoj zítřka.“ „Nashledanou,“ zavolal ze dveří Jürgen.

Adéla Luňáková

Vytlučené okno v osamělé zdi modročerveně zřívalo, zalilo záhy zapadající slunce. Mezi stinné částečky troskami korničů se třpytlo mračné prachu. Opuklé stíny držely. Měl zavřené oči. Najednou se ještě víc sémělo. Zpozoroval, že někdo přišel a teď před ním ve tmě tiše stojí. Toť mě mají! říkal si. Ale když trochu zamžoural, viděl jen dvě nohy v nuzných kalhotách. Stály před ním a byly dost křivé, takže skrz ně viděl. Odvažil se mrknout vzhůru po nohavcích a poznal, že je to starší muž. Měl nůž a v ruce košík. A na špičkách prstů trochu hlíny.

PŘEČÍST

Ty tu spíš, co? zeptal se muž a seshora se díval na chumáč vlasů. Jürgen zamřikal proti slunci, prosévajícímu mezi mužovými nohama, a řekl: Ne, nespím. Já tady musím hlídat.

Muž přikývl: Tak proto asi máš tuhle velkou hlí?!

Ano, odpověděl Jürgen nebojácně a uchopil hlí.

A co hlídáš?

To nemůžu říct. Svíral hlí oběma rukama.

Asi peníze, co? Muž položil košík a otlal nůž vzduš o kalhoty.

Kdepak, peníze vůbec ne, řekl Jürgen opovržlivě. Něco sladce jiného.

A co tedy?

To nemůžu říct. Ale něco jiného.

PŘEČÍST

Tak tedy ne. Tak to já ti taky nefeknu, co mám tuhle v košíku. Muž se dotkl nohou košíka a sklápěl nůž.

Hm, to ti můžu vysvětlit, co je v košíku, utrousil Jürgen pohrdavě, krmení pro králíky.

Hrome, to je pravda, řekl muž odvěsiv, já ty ale čímsn. Kolikpak je ti? Devět.

Podívejme, devět. Tak to už jistě vš, košík je třikrát devět, že?

Jasně, řekl Jürgen, a aby získal čas, dodal: To je přece lehké. A díval se mužovi skrz nohy. Třikrát devět? zeptal se znovu, dvacet sedm. To jsem věděl hned.

Správně, řekl muž, a zrovna tolik mám králíků.

Jürgen našpulil doko: Dvacet sedm?

Můžeš se na ně jít podívat. Většinou jsou ještě mladí. Cháti bys?

Když já nemůžu. Musím přece hlídat, řekl Jürgen nejistě.

Potíď pryč? zeptal se muž, i v noci?

Uv noši. Potíď. Potíď pryč, Jürgen přešel očima pa krivých nohou. Už od soboty, zatepal.

A to vůbec nechodíš domů? Musíš přece jít.

Jürgen nadzvedl kámen. Leželo tam půlka chleba. A plechová krabice.

Ty kouříš? zeptal se muž znovu. To máš fajfku?

Jürgen pevně uchopil hlí a řekl nesměle: Já si krosím. Fajfka mi nechutná.

Škoda, muž se shtýl pro košík, na králíky ses mohl klidně jít podívat. Možná, že by sis nějakého vybral. Ale nemůžeš odstít.

To ne, řekl Jürgen smutně, kdepak.

Máš zvonč králík a narozhod je. Nojo, když tu muž? zátes. Škoda, i # chvilě si

JOPST ZAKOUČENÍ PŘÍBĚHU; PAK DOČÍST

Když to na mě neřekneš, řekl najednou Jürgen rychle, je to kvůli krysin. Křivé nohy o krok couvly. Kvůli krysin?

Ano, ošrají přece natvé. Mrtvé lidi. Přece se tím živí.

Kdo to říkal?

Pan učitel.

A ty ty krysy hlídáš? zeptal se muž.

Krysy ne! A pak řekl úplně tiše: Tady dole leží můj bratr. Tady, Jürgen ukázal hlí na sesypané zdi. Na nás otm spadla bomba. Najednou světle ve sklepe zmizelo. A on taky, ještě jsme volali. Byl mnohem menší než já.

Muž se seshora díval na chumáč vlasů. A pak najednou řekl: No, a neříkal vám pan učitel, že v noci krysy spí?

Ne, šeptal Jürgen a najednou vypadal velice unaveně, to neříkal.

Tak vida, řekl muž, to je ale učitel, když ani tohle neví! V noci přece krysy spí. V noci můžeš klidně jít domů. V noci vždycky spí. Hned jak se setmí.

Jürgen dělal hlí do sutin malé janky. Tohle jsou samé postýlky, říkal si, samé postýlky.

Tu řekl muž (s jeho křivé nohy se přitom neklidně pohybovaly): Vš co? Má teď rychle nakrmit králíky, a až se setmí, přijdu pro tebe. Možná, že ti jednoho přinesu. Jednoho malého, nebo co myslíš?

Jürgen dělal hlí do sutin malé janky. Samé králíky. Bílí, šedí, šedobílí. Já nevím, řekl potichu a díval se na nohy, jestli opravdu v noci spí.

Muž přešel přes trosky zdi na ulici. Samozřejmě, řekl odamtud, až toho ten váš učitel nechá, když ani tohle neví.

Tu Jürgen vstal a zeptal se: A mohl bych jednoho dostat? Třebas bílého?

Pokusím se, volal muž už na odchodu, ale musíš tady na mě počkat. Půjdu pak s sebou domů, víš? Musím přece třeba tatínkovi říct, jak se starí králíci kote. To přece musíte vědět.

Ano, zvolal Jürgen, já počkám. A říčet: My máme doma taky ještě prkýnka. Od bedon.

Ale to už muž nevyšel. Utíkal na svých křivých nohou vůči slunci. Bylo už večerně zarděle a Jürgen viděl, jak mu proséváje mezi nohama, tak byly křivé. A košík se rozčileně hougal sem a tam. Bylo v něm krmení pro králíky. Zelené krmení pro králíky, a bylo trochu šedivé od sutin.

(Prote výběru hláti a sítka přeložil J. Černík)